

Työ- ja elinkeinoministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto

Sosiaali- ja terveysministeriö lausuu työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyynnön johdosta seuraavaa.

Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman tavoitteiden mukaan kolmansien maiden kansalaisten tutkijoiden, Suomessa opiskelevien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä heidän perheidensä maahan jäämistä helpotetaan uudistamalla lupakäytäntöjä, sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja sekä vahvistamalla korkeakoulujen ja työelämän vuorovaikutusta. Tavoitteena esityksessä on tehdä tutkijalle myönnettävästä oleskeluluvasta kansainvälisesti houkuttelevampi. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää ehdotusta ja sen tavoitteita yleisesti kannatettavina. Ehdotetut muutokset ovat tärkeitä ulkomaisten tutkijoiden Suomeen houkuttelun sekä koulutettujen ja osaavien maahanmuuttajien Suomeen asettautumisen kannalta. Ehdotetut muutokset myös yksinkertaistavat ja parantavat kolmansista maista tulevien tutkijoiden asemaa.

Esityksen keskeiset ehdotukset

Tutkijan oleskeluluvan voimassaoloajan pidentäminen ja uusi jatkotutkintoa tekevän tutkijan oleskelulupa

Esityksessä ehdotetaan muutoksia kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annettuun lakiin ja ulkomaalaislakiin. Näillä muutoksilla kolmansien maiden kansalaisille tutkijoille myönnettävien oleskelulupien voimassaoloaikaa pidennettäisiin. Muutos koskisi sekä EU- ja kansalliseen sääntelyyn perustuvia tutkijoiden oleskelulupia. Lisäksi säädettäisiin uudesta jatkotutkintoa tekevän tutkijan oleskeluluvasta. Tutkija- ja opiskelija direktiivissä tarkoitettu oleskelulupa myönnettäisiin jatkossa neljäksi vuodeksi tai sopimuksen voimassaoloajaksi ja kansallinen oleskelulupa myönnettäisiin jatkossa tutkijalle enintään neljäksi vuodeksi. Jatkotutkintoa korkeakoulussa suorittavalle tutkijalle myönnettäisiin jatkossa oleskelulupa jatkotutkinnon suorittamista varten. Asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa asumista Suomessa arvioidaan kokonaisuutena, eikä oleskeluluvan lajilla ole arvion kannalta suurta vaikutusta. Oleskelun laillisuus on tässä kontekstissa olennaista. Ehdotettu muutos ei siten olisi merkittävä voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna.

Toimeentulovaatimus ja valvonta

Ehdotuksen mukaan jatkotutkintoa suorittavalle tutkijalle myönnettävän oleskeluluvan edellytyksenä olisi, että tutkija esittää selvityksen turvatusta toimeentulosta ensimmäiseksi vuodeksi. Tutkijan toimeentulon tulisi kuitenkin olla turvattu koko jatko-opintojen keston ajaksi. On todennäköistä, että valtaosa jatkotutkintoa tekevästä tutkijoista on palkkatyössä tai apurahan saajana oleskelun ajan/aikana. Siten muutoksesta ei pitäisi lähtökohtaisesti aiheutua lisäkustannuksia.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

toimeentulotukeen turvautumisen johdosta. Ehdotetun muutoksen myötä toimeentuloedellytystä koskeva sääntely olisi uutta ja aiempaa joustavampaa. Opiskelijoiden osalta on hiljattain säädetty toimeentulon seurannasta, jossa selvitys toimeentulosta esitetään yhtä lailla ensimmäisen oleskeluvuoden osalta ja tämän jälkeen edellytyksen täyttymistä seurataan valvonnan kautta. Tästä ei ole vielä kertynyt kokemusta toimeentuloedellytyksen muutosten vaikutuksesta tai sen seurannasta. Esityksessä ehdotetaan, että toimeentuloedellytyksen täyttymistä valvottaisiin Maahanmuuttoviraston toimesta, alkuun manuaalisesti ja vastaisuudessa hyödyntämällä muun muassa tulorekisteriä ja erikseen pyynnöstä Kansaneläkelaitokselta saatuja toimeentulotukitietoja.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää toimeentuloedellytyksen täyttymisen valvontaa ja sen kehittämistä tärkeänä, jotta jatkotutkintoa suorittavien tutkijoiden toimeentulo on lain tarkoituksen mukaisesti turvattu. Toisaalta jatkotutkintoa suorittavien tutkijoiden osalta on huomioitava, että oikeus sosiaaliturvaan voi syntyä työskentelyn perusteella, mikä on nykytilan kuvauksen perusteella yleisin toimeentulon muoto ko. ryhmälle. On tärkeää, että vastaisuudessa seurataan esitettyjen lainmuutosten tavoitteiden toteutumista osaavien maahanmuuttajien Suomeen kotoutumisen kannalta sekä muutosten taloudellisia vaikutuksia, mukaan lukien muutosten vaikutukset toimeentulotuen myöntämiseen kohderyhmille.

Taloudelliset vaikutukset ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että esityksen kohdassa 4.2.3.1 taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tulisi huomioida myös 1.1.2023 toimintansa aloittavat hyvinvointialueet valtion ja kuntien lisäksi. Kohdassa muut yhteiskunnalliset vaikutukset 4.2.4 tulisi tarkentaa, että toimeentuloedellytyksellä ei ole yhteyttä työmarkkinatukeen, kuten sivun 13 loppu osasta on mahdollista tulkita. Lisäksi sivun 14 ensimmäisen virkkeen alun osalta esitetään seuraavaa tarkennusta "Kelan toimeenpanemien etuuksien (pl. perustoimeentulotuki) osalta vakinaista (a)sumista...". Toimeentulotuen osalta pyydetään myös muokkaamaan tekstiä sivulla 13 siten, että lauseet "Toimeentulotukilakia sovelletaan maassa vakinaisesti oleskeleviin..." muutettaisiin muotoon: Toimeentulotukea voidaan myöntää Suomessa muuten kuin tilapäisesti oleskelevalle. Myös tilapäisesti maassa oleskelevalle on turvattava välttämätön toimeentulo ja huolenpito, jos henkilö on tuen tarpeessa eikä muita tukimuotoja ole.

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

Erityisasiantuntija

Jere Päivinen

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi

VN/17314/2022-STM-16

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: